

ІНДЕКСНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В РЕГІОНИ УКРАЇНИ

Г.С.Корепанов,

*аспірант кафедри статистики, обліку та аудиту
Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна*

Забезпечення стабільного впливу інвестицій на економічний розвиток є пріоритетом для всіх країн. Формування інвестиційної політики нового покоління передбачає вирішення широкого й складного спектру завдань, пов'язаних із підтримкою загального сприятливого інвестиційного клімату.

На регіональному рівні нагальним завданням є інтеграція інвестиційної політики в стратегію розвитку, забезпечення її актуальності й ефективності. На міжнародному рівні необхідно зміцнювати аспект розвитку міжнародних інвестиційних угод (МІУ), забезпечувати збалансованість прав і обов'язків держав і інвесторів, а також вирішувати проблему системної громіздкості режиму міжнародних інвестиційних угод [8].

Для сприяння рішенню цих завдань Конференція ООН з торгівлі й розвитку (UNCTAD) розробила комплексні Рамкові основи інвестиційної політики з метою стійкого розвитку (РОПЦР) – Investment Policy Framework for Sustainable Development (IPFSD), які містять у собі ключові принципи розробки інвестиційної політики, практичні рекомендації у відношенні національної інвестиційної політики й можливі варіанти структурної побудови та застосування міжнародних інвестиційних угод [8].

Вирішення питань національної й міжнародної інвестиційної політики України та співробітництва в цій сфері неможливо без обґрунтованого статистичного забезпечення.

Дослідженням методичних підходів та вивченням інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату різних регіонів займався ряд вітчизняних учених, серед них О.Д.Онопрієнко [1], М.В.Сімонова [2], В.А.Худавердієва [3], Л.М.Шик [4] та інші.

Метою статті є оцінка ефективності залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в регіони України. Використання індексного аналізу ґрунтується на методичних підходах та методології складання міжнародного рейтингу інвестиційної привабливості країн світу, розробленого Конференцією ООН з торгівлі й розвитку (UNCTAD).

Однією з найбільш обґрунтованих є оцінка інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності регіонів світу, розроблена Конференцією ООН з торгівлі і розвитку (UNCTAD) [7, 8]. Дана оцінка передбачає формування рангів країн за такими індексами:

- ефективності надходження прямих іноземних інвестицій (Inward FDI Performance Index);
- потенціалу надходження прямих іноземних інвестицій (Inward FDI Potential Index);
- ефективності прямих інвестицій закордон (Outward FDI Performance Index);
- внеску прямих іноземних інвестицій (FDI Contribution Index).

Індекс ефективності надходження ПІІ розраховується наступним чином [7]:

$$IND_i = \frac{FDI_i \div FDI_w}{GDP_i \div GDP_w}, \quad (1)$$

де IND_i – індекс ефективності надходження ПІІ в i -у країну;

FDI_i – надходження ПІІ в i -у країну;

FDI_w – світовий обсяг надходжень ПІІ;

GDP_i – валовий внутрішній продукт i -ї країни;

GDP_w – світовий валовий внутрішній продукт.

Чисельник формули – частка i -ї країни в глобальному потоці ПІІ, знаменник – частка i -ї країни в глобальному обсязі ВВП. Для згладжування щорічного коливання показників розрахунок індексу проводиться на підставі середніх показників за три роки. Негативний знак показника свідчить про відсутність інвестицій з боку іноземних інвесторів у період проведення дослідження. Значення індексу менше за одиницю, свідчить про те, що частка країни в глобальному обсязі ВВП перевищує частку країни в глобальному потоці ПІІ.

В табл. 1 та на рис. 1 наведені значення індексу ефективності надходження ПІІ (Inward FDI Performance Index) та визначена позиція України за цим показником (серед 140 країн, а з 2003 серед 141 країни).

У випадку, коли індекс ефективності надходження ПІІ дорівнює одиниці, частка країни в глобальних потоках ПІІ відповідає відносній частці країни в глобальному ВВП. Значення індексу більше одиниці свідчить про те, що частка ПІІ перевищує частку ВВП.

Таблиця 1

Індекс ефективності надходження прямих іноземних інвестицій в Україну
(Inward FDI Performance Index) за 1990-2012 рр.*

Роки	Значення індексу	Ранг України	Роки	Значення індексу	Ранг України
1990-1992	1,256	62	2001-2003	1,110	73
1991-1993	0,995	72	2002-2004	1,378	71
1992-1994	0,729	86	2003-2005	3,048	35
1993-1995	0,576	98	2004-2006	2,630	37
1994-1996	0,700	98	2005-2007	2,495	35
1995-1997	0,791	96	2006-2008	1,938**	48
1996-1998	0,792	99	2007-2009	2,029**	47
1997-1999	0,601	96	2008-2010	2,112**	52
1998-2000	0,505	98	2009-2011	1,994**	38
1999-2001	0,538	88	2010-2012	2,111**	39
2000-2002	0,622	89			

* - складено за [7, 8, 9, 10],

** - значення індексів розраховано автором за даними [5, 8, 9, 10].

Аналіз рис. 1 дозволяє зробити висновки, що з 2002 р. частка України в глобальних потоках ПІІ перевищує відносну частку країни в глобальному ВВП. З 2007 р. значення індексу ефективності надходження прямих іноземних інвестицій в Україну суттєво не змінювалось, що демонструє поступове сповільнення інвестиційної активності.

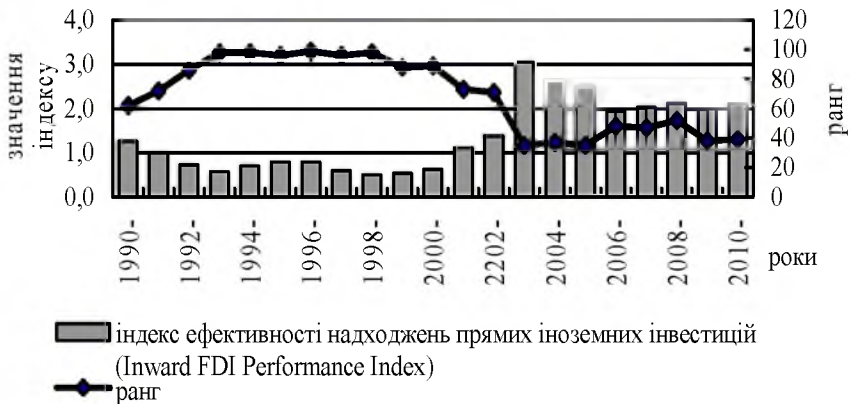

Рис. 1 Індекс ефективності надходження ПІІ (Inward FDI Performance Index) та ранги України за цим показником за 1990-2012 рр.

Індекс ефективності надходження ПІІ використовується для класифікації країн відповідно до річного потоку ПІІ відносно розміру їх економік [6].

Цей індекс дозволяє оцінити ефективність прямих іноземних інвестицій, що надійшли до країни за рік та показує, наскільки частка країни в глобальному обсязі ВВП перевищує (або зменшує) частку країни в глобальному потоці ПІІ.

Викладений підхід було використано для вимірювання успішності окремих регіонів України в залученні ПІІ.

Індекс регіональної ефективності залучення ПІІ було розраховано як співвідношення частки регіону в річному потоці ПІІ та частки валового регіонального продукту (ВРП) в обсязі ВВП країни за відповідний період (табл. 2). Відповідні частки розраховані як ковзна середня за три роки.

Таблиця 2

Індекси регіональної ефективності надходження прямих іноземних інвестицій за регіонами України в 2007-2010 рр. (розраховано автором)

	Роки			
	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011
Україна	1	1	1	1
АР Крим	0,752	0,295	0,208	0,136
області				
Вінницька	0,245	0,204	0,191	0,156
Волинська	1,752	0,612	0,243	-0,848
Дніпропетровська	0,846	0,492	0,272	0,246
Донецька	0,550	0,402	0,333	0,507
Житомирська	0,452	0,295	0,276	0,207
Закарпатська	0,490	0,362	0,267	0,090
Запорізька	0,362	0,356	0,338	0,236
Івано-Франківська	0,963	1,023	1,297	0,361
Київська	1,069	0,927	0,833	0,748
Кіровоградська	0,016	0,047	0,052	-0,029
Луганська	0,153	0,152	0,443	0,490
Львівська	0,788	0,736	0,964	0,693
Миколаївська	-0,034	0,096	0,124	0,086
Одеська	0,489	0,397	0,345	0,298
Полтавська	0,187	0,339	0,191	0,303
Рівненська	0,755	0,694	0,598	0,194
Сумська	0,023	-0,023	0,274	0,675
Тернопільська	0,077	0,089	0,099	0,047
Харківська	1,280	0,956	0,955	1,545
Херсонська	0,368	0,324	0,264	0,133
Хмельницька	0,281	0,187	0,407	0,206
Черкаська	0,276	0,185	0,282	0,363
Чернівецька	0,206	0,182	0,147	0,076
Чернігівська	-0,084	0,019	0,025	-0,005
м. Київ	2,796	3,484	3,626	3,720
м. Севастополь	0,738	0,389	0,109	-0,111

На рис. 2 представлено ранжування регіонів України за значеннями індексів регіональної ефективності надходження прямих іноземних інвестицій в 2006-2011 рр.

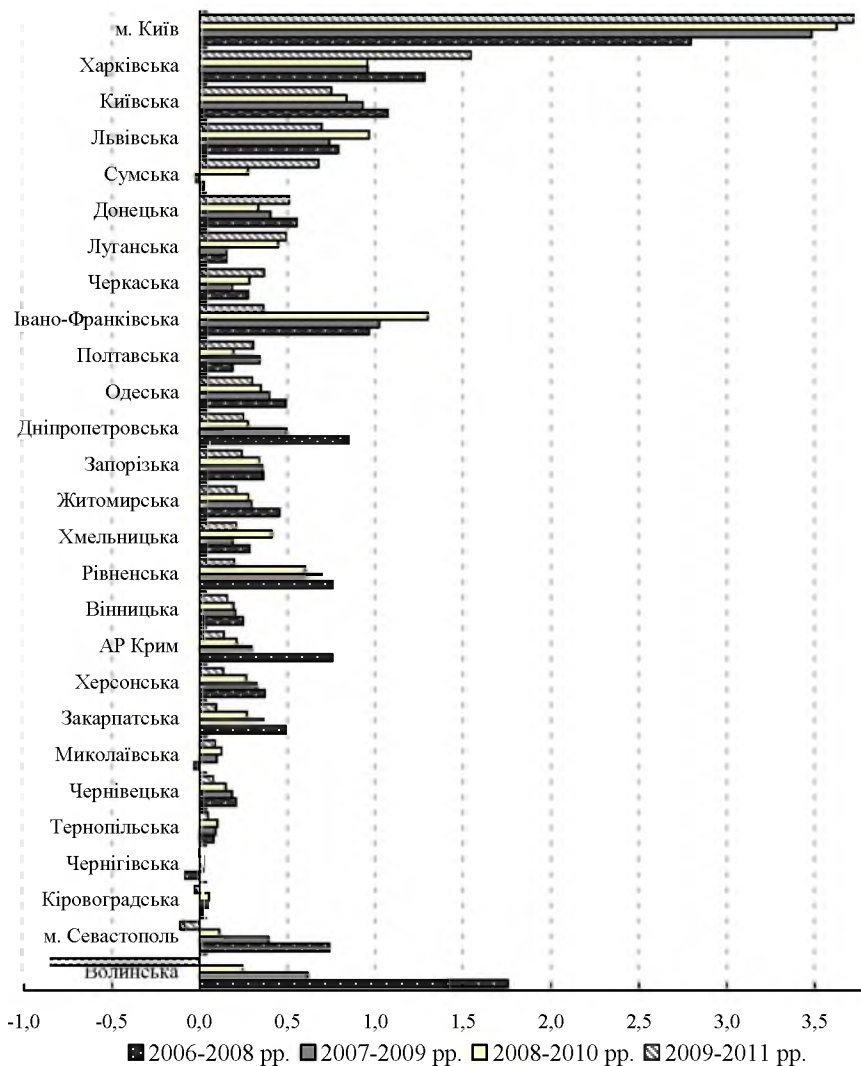

Рис. 1 Динаміка індексів ефективності надходження прямих іноземних інвестицій за регіонами України в 2006-2011 рр.

На основі цього показника в період 2006-2011 рр. ряд регіонів України в цілому мав незбалансовані позиції по одержуванім ПІІ. Так, для Києва був зареєстрований найвищий показник (3,720), а для Волинської області – найнижчий (-0,848). За досліджуваний період найбільшого підвищення цього індексу домогся Київ. АР Крим, Вінницька, Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Одеська, Рівненська, Херсонська та Хмельницька області, навпроти, мали низькі показники (0,1-0,3).

На думку автора, проводити аналіз та впорядкування регіонів країни залежно від наявних обсягів ПІІ з урахуванням показників розвитку економіки доцільно на основі індексу ефективності використання залучених прямих іноземних інвестицій (ЗПІІ). Означений індекс пропонується розраховувати як співвідношення частки регіону в загальному обсязі залучених прямих іноземних інвестицій і частки валового регіонального продукту у ВВП країни (табл. 3).

За результатами розрахунків видно що $I_{rdi} > 1$ лише для Дніпропетровської області та м. Києва. Можна зробити висновок, що регіони, у яких значення індексу більше одиниці, мають більше залучених ПІІ, ніж можна було б очікувати, виходячи з відносних розмірів їх ВРП.

Співвідношення складових індексу ефективності використання залучених іноземних інвестицій по кожному регіону достатньо наочно може показати обсяг ринку прямих інвестицій регіону, тобто наскільки цей регіон насичений інвестиціями або, навпаки, відчуває нестачу нових інвесторів.

Проте слід мати на увазі, що ВРП створюється в певному регіоні різноманітним колом суб'єктів. Джерелами інвестицій можуть бути банківські кредити, схеми фінансового лізингу та інше. Якщо не враховувати внутрішні джерела інвестицій, то індекс ефективності використання залучених іноземних інвестицій може показувати, що регіон має великий потенціал, відповідні обсяги для залучення інвестицій, великі потреби в інвестиціях. Насправді ж він перенасичений інвестиційними потоками, і прямі інвестиції в такий регіон не виправдають свої витрати.

Запропонований індекс відображає не лише місткість ринку, але й інші фактори (такі, як сприятливі умови ведення бізнесу в регіоні, наявність природних ресурсів, розвиненість інфраструктури й технологій, кваліфікація робочої сили, а також ефективність залучення іноземних інвестицій).

Стратегія розвитку країни, що використовує прямі іноземні інвестиції, має враховувати регіональну специфіку, відображати рівень економічного розвитку, ресурсний потенціал, специфічні технологічні риси та конкурентні умови. Мобілізація інвестицій для стійкого розвитку регіонів має важливе значення в епоху криз і особливо для вирішення нагальних соціальних і екологічних проблем.

Таблиця 3

Розрахунок індексу ефективності використання залучених іноземних інвестицій

Регіони	Частка ЗПП регіону у загальному обсязі, (середньорічна за 2011 р.)	Частка валового регіонального продукту у ВВП країни за 2011 р. (у факт. цінах; млн. грн.)	Валовий регіональний продукт за 2011 р. (у факт. цінах; млн. грн.)	Індекс ефективності використання ЗПП I_{rdi}	Ранги регіонів
Україна	1	1	1302079	1	
АР Крим	0,0210	0,0294	38220	0,717	5
Вінницька	0,0046	0,0223	29099	0,205	22
Волинська	0,0049	0,0135	17637	0,360	16
Дніпропетровська	0,1646	0,1075	140020	1,531	2
Донецька	0,0509	0,1237	161021	0,411	14
Житомирська	0,0063	0,0168	21928	0,377	15
Закарпатська	0,0076	0,0139	18054	0,547	8
Запорізька	0,0205	0,0380	49525	0,538	9
Івано-Франківська	0,0120	0,0205	26752	0,585	7
Київська	0,0354	0,0454	59154	0,778	4
Кіровоградська	0,0015	0,0154	20041	0,095	27
Луганська	0,0154	0,0439	57202	0,352	17
Львівська	0,0277	0,0400	52103	0,693	6
Миколаївська	0,0034	0,0212	27633	0,161	23
Одеська	0,0247	0,0472	61499	0,524	10
Полтавська	0,0133	0,0401	52252	0,331	18
Рівненська	0,0064	0,0148	19302	0,433	13
Сумська	0,0077	0,0176	22907	0,435	12
Тернопільська	0,0013	0,0125	16294	0,103	26
Харківська	0,0580	0,0590	76866	0,983	3
Херсонська	0,0044	0,0142	18448	0,307	19
Хмельницька	0,0040	0,0175	22843	0,226	21
Черкаська	0,0061	0,0207	27012	0,294	20
Чернівецька	0,0013	0,0092	11969	0,143	24
Чернігівська	0,0021	0,0163	21165	0,126	25
м. Київ	0,4916	0,1719	223774	2,860	1
м. Севастополь	0,0034	0,0072	9359	0,473	11

Практика індексного аналізу регіональної специфіки прямих іноземних інвестицій в Україні доводить доцільність її використання для ранжування

регіонів країни залежно від одержуваних ними інвестицій з урахуванням масштабів економіки регіону.

Оцінка результативності дій і потенціалу окремих регіонів України в області залучення ПІІ, які вимірюються за допомогою означених індексів, може озброїти аналітиків корисними даними щодо відносної результативності дій відповідних органів країни.

В подальших дослідженнях виникає потреба провести детальний аналіз та апробацію всіх індексів, що запропоновані UNCTAD для оцінювання регіональної специфіки прямих іноземних інвестицій.

Використані джерела

1. Онопрієнко О.Д. Міжнародний рейтинг України як критерій її інвестиційної привабливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/ejournals/PSPE/2011_3/Onoprienko_311.htm
2. Сімонова М.В. Компаративний аналіз методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості країн з метою прийняття інвестиційних рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.urau.ua/index.php/2225-6407/article/view/6468>.
3. Худавердієва В.А. Стратегія залучення іноземних інвестицій в економіку України / В.А.Худавердієва // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 62-71.
4. Шик Л.М. Стан іноземного інвестування в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення / Л.М.Шик // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – №3(7). – С. 217-224.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Groh Alexander P.A Composite Measure to Determine a Host Country's Attractiveness for Foreign Direct Investment [Електронний ресурс] / Alexander P. Groh, M. Wich / Working paper WP-833, 2009 // IESEinsight, Business Knowledge Portal. – Офіційний веб сайт. – Режим доступу: <http://www.ieseinsight.com/fichaMaterial.aspx?pk=5338&idi=2&origen=1&idioma=2>. – Finance.
7. World Investment Report 2002 - Transnational Corporations and Export Competitiveness, 17 Sep 2002 [Електронний ресурс] / United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://unctad.org/en/pages/PublicationArchive.aspx?publicationid=658>.
8. World Investment Report 2012 - Towards a New Generation of Investment Policies, 05 Jul 2012 [Електронний ресурс] / United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=171>.
9. Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators/wdi-2012>.
10. Performance Index [Електронний ресурс] / United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://unctad.org/>

Анотація

Стаття присвячена проблемам оцінки ефективності залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України. В статті запропоновано проводити оцінювання конкурентоспроможності регіонів країни в області залучення прямих іноземних інвестицій із використанням індексного аналізу.

Ключові слова: валовий регіональний продукт (ВРП), інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, індекс, конкурентоспроможність, методологія, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), UNCTAD.

Аннотация

Статья посвящена проблемам оценки эффективности привлечения прямых иностранных инвестиций в регионы Украины. В статье предложено проводить оценивание конкурентоспособности регионов страны в области привлечения прямых иностранных инвестиций с использованием индексного анализа.

Ключевые слова: валовой региональный продукт (ВРП), инвестиционная привлекательность, инвестиционный климат, индекс, конкурентоспособность, методология, прямые иностранные инвестиции (ПИИ), UNCTAD.

Summary

The article is devoted to the problems of assessing the actual condition of the attraction of direct foreign investments in the regions of Ukraine. The paper proposed to carry out evaluation of the competitiveness of the regions of the country in attracting foreign direct investments through index analysis.

Keywords: gross regional product (GRP), investment attractiveness, investment climate, index, competitiveness, methodology, foreign direct investments (FDI), UNCTAD.

